

# Manuali i Rregullave të Menaxhimit të Pyjeve me Bazë Komunitetin Zona e Mbrojtur e Korabit

## Parku Natyror Korab-Koritnik (zona e mbrojtur e Korabit)

Qëllimi: të ofrojë një sërë rregullash, rolesh, procesesh dhe modelesh të qarta dhe praktike për komunitetet, menaxherët e parqeve dhe partnerët për të menaxhuar burimet pyjore brenda dhe ngjitur me zonën e mbrojtur të Korabit në një mënyrë që mbështet biodiversitetin, parandalon përdorimin e paligjshëm dhe mbështet jetesën lokale. Manuali është në përputhje me planifikimin e menaxhimit të Korab-Koritnikut dhe projektet e fundit rajonale të ruajtjes.

### 1. Parimet dhe Objektivat

- Mbroni habitatet kryesore (pellgje të vjetra, habitate të specieve të rralla, breza bregorë) dhe zvogëloni kërcënimet (prerjet e paligjshme të pemëve, kullotja e pakontrolluar, zjarret).
- Ndani përfitimet e pyjeve në mënyrë të drejtë dhe transparente me komunitetet lokale për të forcuar kujdesin dhe jetesën.
- Përdorni vendimmarrjen pjesëmarrëse: këshillat e komunitetit lokal, autoriteti i parkut dhe shërbimet pyjore vendosin dhe zbatojnë së bashku rregullat.
- Zbatoni parimet e përdorimit të qëndrueshëm: korrni vetëm atë që mund të rigjenerohet ose të restaurohet natyrshëm, mbroni tokën dhe ujin dhe favorizoni përdorimet me ndikim të ulët (produkte pyjore jo-drusore, dru zjarri selektiv, dru i vogël nën kontroll të rreptë).

### 2. Konteksti Ligjor dhe Planifikues

Korab-Koritniku është një zonë e mbrojtur sipas sistemit të zonave të mbrojtura të Shqipërisë dhe menaxhohet sipas planit të menaxhimit të parkut dhe ligjit për zonën e mbrojtur. Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM) është institucioni përgjegjës për menaxhimin e sistemit kombëtar të zonave të mbrojtura në Shqipëri, ku menaxhimi i përditshëm i zonave të mbrojtura i është deleguar 12 Administratave Rajonale të Zonave të Mbrojtura (AdZM) si pjesë e strukturës së AKZM. Zona e mbrojtur Korab-Koritnik është nën menaxhimin e Administratës Rajonale të Zonës së Mbrojtur Kukës dhe Dibër. Kuadri ligjor për menaxhimin e kësaj zone të mbrojtur përfshin:

- Ligji Nr. 81/2017 “Për zonat e mbrojtura” dhe Ligji Nr. 21/2024 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 81/2017, “për zonat e mbrojtura”
- Ligji Nr. 69/2024 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9587, datë 20.7.2006, “për mbrojtjen e biodiversitetit”, i ndryshuar.

- Ligji Nr. 46/2019 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 10 006, datë 23.10.2008, "Për mbrojtjen e faunës së egër" të ndryshuar."
- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 57, datë 6.2.2019  
"Për kriteret dhe mënyrën e zonifikimit të territorit të një zone të mbrojtur mjedisore".
- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 302, datë 10.5.2019  
"Për kriteret e kryerjes, miratimit dhe monitorimit të aktiviteteve kërkimore dhe shkencore në zonat e mbrojtura mjedisore"
- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 369, datë 29.5.2019  
"Për miratimin e rregullave për përcaktimin e zonave të veçanta të ruajtjes"
- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 303, datë 10.5.2019  
"Për miratimin e listës së rishikuar dhe të përditësuar të monumenteve të natyrës shqiptare"

Rregullat lokale duhet të jenë në përputhje me planin e menaxhimit të parkut dhe legjislacionin kombëtar; aty ku ekziston një konflikt, mbizotërojnë kuadri ligjor kombëtar dhe rregullat e zonimit të parkut.

### 3. Zonimi dhe Aktivitetet e Lejuara

Përcakton zonat e ruajtjes strikte, përdorimit të qëndrueshëm, restaurimit dhe aksesit me aktivitetet përkatëse të lejuara. Përdorni zonimin e parkut (si në planin e menaxhimit Korab-Koritnik) për të përcaktuar rregullat në secilën zonë. Minimumi përcaktoni:

1. **Zona e Ruajtjes Strikte** (habitati kryesor, speciet e ndjeshme, shkëmbinjtë e lartë):
  - o Nuk lejohet prerja komerciale e drurit. Nuk lejohet kullotja ose vetëm kullotja e kontrolluar sezonale në kullota të caktuara. Nuk lejohet mbledhja e bimëve të rralla. Lejohet: kërkimi shkencor, turizmi i kontrolluar rreptësisht me leje.
2. **Zona e Përdorimit të Qëndrueshëm** (zona mbrojtëse dhe pyje të menaxhuara nga komuniteti):
  - o Mbledhje e kontrolluar e produkteve pyjore jo-drusore (NTFP) me kuota. Prerje selektive të drurit vetëm pas lejeve specifike për vendin dhe miratimit të planit të menaxhimit të komunitetit. Mbledhja e druve të zjarrit me anë të lejes dhe kuotës.
3. **Zona e Restaurimit dhe Agro- silvo -pastorale** (zona të degraduara, tarraca, shpate të ulëta):
  - o Prioritet për mbjelljet e restaurimit, kontrollin e erozionit, rotacionet e kullotjes së qëndrueshme dhe projektet pilot të agropylltarisë.
4. **Zona e Qasjes dhe Infrastrukturës** (rrugë, skaje të vendbanimeve):
  - o Rrugët e aksesit në komunitet dhe infrastruktura e kufizuar e lejuar sipas masave mbrojtëse mjedisore.

#### 4. Rolet dhe Qeverisja

- **RAPA KUKES & DIBER (Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura)** : miratimi përfundimtar i lejeve në përputhje me zonimin; mbikëqyrje teknike; kompetenca zbatuese brenda kufijve të mbrojtur.
- **Komiteti Pyjor i Komunitetit (KPK)** : zgjidhet nga anëtarët e fshatit/fshatarëve përgjegjës për bashkëpunimin me administratën e ADZM-së; së bashku me ADZM-në përcakton zonat e kullotjes, mbledhjen e druve të zjarrit dhe NTFP-të; mbështet rojet e PA-së për të mbledhur tarifat sipas orarit të rënë dakord.
- **Rojtari i Pensilvanisë** : lëshon leje të vogla çdo ditë (dru zjarri), organizon monitorimin, mbledh tarifat për produktet e drurit dhe jo-drusore të përdorura nga komunitetet lokale.
- **Shoqëria Civile / OJQ-të** : ndërtimi i kapaciteteve, lidhjet e tregut për produkte të qëndrueshme, mbështetja e monitorimit të pavarur.

#### 5. Plani Vjetor për Zbatimin e Planit të Menaxhimit të Korab-Koritnikut

Kur një komunitet kërkon të menaxhojë një bllok pyjor të përcaktuar, Plani i Menaxhimit të Pyjeve (CFMP) duhet të përfshijë:

- a) Harta dhe kufijtë (koordinatat GPS).
- b) Zonimi brenda zonës së përdorur (pjesë të konservimit, grumbuj korrjeje, rotacione kullotjeje).
- c) Përdorimet e lejuara dhe kuotat vjetore (dru zjarri, lëndë drusore, NTFP-të).
- d) Rregullat dhe teknikat e vjeljes (prerja selektive, diametri maksimal i pemës, kufizimet sezonale).
- e) Veprime rigjenerimi dhe restaurimi (plani i mbjelljes, lista e specieve, kontrolli i erozionit).
- f) Plani i monitorimit dhe treguesit.
- g) Rregullat e ndarjes së përfitimeve dhe orari i tarifave.
- h) Sanksionet dhe zgjidhja e mosmarrëveshjeve.
- i) Nënshkrimet e Autoritetit të Parkut dhe CFC-së.

#### 6. Rregullat për Drurin, Drurin e Sigmit dhe NTFP-të

##### Druri (ndërtim,)

- i. Prerja e drurëve vetëm me leje, duke ndjekur një plan teknik prerjeje të nënshkruar dhe të miratuar nga Autoriteti i Parkut dhe CFC-ja.
- ii. Lejohet vetëm prerja selektive; prerja e pastër është e ndaluar brenda parkut.
- iii. Diametri maksimal i një peme të vetme për prerje: i përcaktuar në planin e prerjes (shembull qasje: vetëm pemët në klasën X plotësojnë kriteret shëndetësore).
- iv. Korrësit duhet t'i shënojnë pemët me një etiketë unike; i gjithë druri duhet të transportohet me një leje tranziti të nënshkruar.

- v. Të ardhurat e ndara sipas Planit Vjetor të miratuar (p.sh., 50% fond komunitar për restaurimin dhe shërbimet lokale; 30% rigjenerim pyjor; 20% tarifa parku) — përqindje që do të vendosen në nivel lokal dhe do të regjistrohen.

### **Dru zjarri (për përdorim shtëpiak)**

- i. Lejet për dru zjarri për familjet të lëshuara nga CFC-ja (vjetore ose sezonale), me një kuotë për familje të përcaktuar në bashkëpunim me stafin e RAPA-s.
- ii. Mbledhja e druve të zjarrit e kufizuar në dru të vdekur, zona me rrallime me vlerë të ulët ose në copa të caktuara të drurit të zjarrit; prerja e pemëve të gjalla të pjekura për dru zjarri është e ndaluar përveç rasteve kur është emergjente (dhe atëherë duhet të regjistrohet).

### **Produkte pyjore jo-drusore (bimë medicinale, manaferra, kërpudha, barëra të kullotave)**

- i. Sezonet e korrjes dhe kuotat e caktuara nga RAPA me udhëzime teknike për të shmangur korrjen e tepërt të specieve kryesore.
- ii. Mbledhja komerciale kërkon një leje dhe regjistrimin e blerësit. CFC dhe RAPA mbajnë një regjistër vjetor të mbledhjes së produkteve NTFP.

### **7. Kullotja dhe Menaxhimi i Kullotave**

- i. Kullotja lejohet vetëm në kullota të caktuara dhe duke ndjekur një kalendar kullotjeje me rotacion.
- ii. Dendësia e bagëtive duhet të përcaktohet për të shmangur kullotjen e tepërt; rrugët e transportit transhumant duhet të shmangin zonat kryesore të ruajtjes.
- iii. Gjoha për hyrjen endacake në zonat e mbrojtura. CFC lëshon etiketa kullotjeje sezonale për kopetë.

### **8. Parandalimi dhe Reagimi ndaj Zjarrit**

- i. Nuk lejohen zjarre të hapura në zonat pyjore, përveç në zonat e përcaktuara me leje. Zjarre të vogla dhe të kontrolluara vetëm në vendet e përcaktuara të kampingut dhe vetëm jashtë sezonit me rrezik të lartë.
- ii. CFC-ja dhe Autoriteti i Parkut duhet të mbajnë një ekip të përbashkët reagimi të shpejtë gjatë sezonit të zjarreve (listë vullnetarësh, vrojtues të trajnuar, depo mjetesh: rrahës zjarri, lopata, radio).
- iii. OJQ-të mund të mbështesin trajnimin dhe pajisjet.

### **9. Monitorimi dhe Raportimi**

Treguesit kryesorë të monitorimit (minimumi):

1. Numri i pemëve të prera sipas specieve dhe vëllimit ( $m^3$ ) — regjistër mujor.
2. Sipërfaqja (ha) nën rigjenerim ose restaurim aktiv.

3. Incidente: prerje të paligjshme të pyjeve, zjarre, dëme të mëdha nga barngrënësit — regjistri i incidenteve.
4. Vëzhgime të pranisë/mungesës së specieve të synuara (p.sh., grabitqarë, mishngrënës të mëdhenj) — vjetore.
5. Shpërndarja e përfitimeve të komunitetit: shumat e mbledhura dhe të shpenzuara — raport financiar tremujor.

Orari i monitorimit: anëtarët e komunitetit çdo tremujor, auditimi teknik vjetor nga administrata e parkut lokal. Rezultatet përfshihen në përditësimin vjetor të Planit të Menaxhimit dhe Kadastrës Korab-Koritnik.

## 10. Lejet dhe Dokumentacioni

- **Leje të thjeshta** (dru zjarri, mbledhje e vogël e produkteve NTFP): lëshohen nga CFC; shënimet në ditarin e udhëtimit janë të detyrueshme.
- **Lejet e prerjes (druri)** : lëshohen vetëm pas planit teknik të prerjes; përfshijnë etiketat e pemëve, lejen e tranzitit dhe faturat e ngarkesës. Kopjet mbahen nga Park Ranger, CFC dhe RAPA.
- **Transporti dhe tregu** : blerësit e drurit/produkteve NTFP duhet të jenë të regjistruar dhe të paraqesin kopje të lejeve; inspektimet e tregut mund të kryhen nga ADM dhe struktura të tjera përgjegjëse.

## 11. Zbatimi dhe Sanksionet

Dënime me tre nivele, nga paralajmërimet deri te veprimet ligjore për shkelje të rënda.

1. Shkelje të vogla (mbledhje e paautorizuar e produkteve të vogla NTFP, mungesë lejeje): paralajmërim + trajnim i detyrueshëm + pagesa e një gjobe të vogël administrative në fondin e komunitetit dhe RAPA-s.
2. Shkelje të moderuara (prerje pa leje, kullotje në zonën e ndaluar): konfiskim i veglave/drurit, gjobë më e madhe, shërbim ndaj komunitetit (punë restaurimi).
3. Shkelje të rënda (prerje e organizuar e paligjshme e pyjeve, shkelje të përsëritura, zjarrvënie): referim i menjëhershëm tek Autoriteti i Parkut dhe zbatimi i ligjit, ndjekje penale sipas ligjit kombëtar, ngarkim i kostove të plota të restaurimit.

Të gjitha sanksionet dhe procedurat e apelimet duhet të regjistrohen. CFC zbaton sanksionet e komunitetit; Autoriteti i Parkut merret me çështjet ligjore. Siguroni transparencë duke publikuar shkeljet dhe sanksionet në takimet e fshatit.

## 12. Ndarja e Përfitimeve dhe Stimujt

Fondi Pyjor i Komunitetit për restaurim, shërbime sociale dhe pagesa të performancës.

- i. Tarifat e vogla të përdoruesve dhe të ardhurat e qëndrueshme nga druri shkojnë në një **Fond Pyjor Komunitar (CFF)** të menaxhuar nga CFC me kontabilitet transparent. Përdorime të pranueshme: mbjellje restaurimi, projekte shkollore ose shëndetësore, pajisje zjarrfikëse, trajnime për jetesë alternative.
- ii. Futja e pagesave ose granteve të performancës për komunitetet që përmbushin treguesit ekologjikë (p.sh., ulje e incidenteve të prerjes së paligjshme të pemëve, zona nën restaurim) — kërkimi i mbështetjes nga OJQ-të/donatorët

### 13. Zgjidhja e Konfliktëve

Procedura me tre nivele: ndërmjetësim lokal → RAPA → NAPA.

- 1) Ndërmjetësim lokal nga CFC (përfshirë udhëheqësit tradicionalë);
- 2) Nëse nuk zgjidhet, ndërmjetësim nga RAPA;
- 3) Arbitrazh përfundimtar nga NAPA me mundësi të procedurave ligjore.

Mbani shënime për të gjitha hapat.

### 14. Ndërtimi i Kapaciteteve dhe Mjetet e Jetesës

Trajnim mbi korrijen e qëndrueshme, hartëzimin, NTFP-të, ekoturizmin dhe parandalimin e zjarreve.

### 15. Restaurimi dhe Rezistenca ndaj Klimës

Jepini përparësi specieve vendase për mbjellje (p.sh., speciet e bredhit, ahut, pishës të përdorura në Korab sipas ekozonave lokale). Përdorni rigjenerimin natyror të asistuar aty ku është e mundur. Mbroni brezat bregorë (minimum 20-30 m, në varësi të pjerrësisë) nga çdo nxjerrje.

### 16. Menaxhimi i Turizmit dhe Vizitorëve

Ekoturizëm vetëm në zona të caktuara; zbatoni kodet e sjelljes për vizitorët.

Turizmi lejohet vetëm në zonat e përcaktuara për të. Ekoturizmi i udhëhequr nga komuniteti (udhëzime, qëndrime në familje) inkurajohet sipas kodeve të thjeshta të sjelljes: nuk lejohet hyrja jashtë shtigjeve në zonat e ndjeshme, nuk lejohet heqja e florës/faunës, kufizime në madhësinë e grupit. Parku lëshon leje vizitash komerciale nëse është e nevojshme.

## 17. Shabllone

### A. Leja për dru zjarri (shembull)

Fshati: \_\_\_\_\_ ID e familjes: \_\_ ... Nr. i lejes: \_\_\_\_\_

Periudha e lejes: Nga \_\_\_\_\_ deri në \_\_\_\_\_

Mbledhësi i autorizuar: \_\_\_\_\_

Kuota (metra kub ose tufa): \_\_\_\_\_

Zona/pikë e autorizuar: \_\_\_\_\_ (referenca e hartës)

Kushtet: vetëm dru i tharë/pemë të caktuara; nuk lejohet prerja e pemëve të gjalla të pjekura; raportoni çdo incident.

Lëshuesi: Kryetari i CFC-së \_\_\_\_\_ Data: \_\_\_\_\_

Firma e mbajtësit: \_\_\_\_\_

### B. Leja e prerjes së drurit (shembull)

Nr. i lejes: \_\_\_\_\_

Emri i bllokut CFMP: \_\_\_\_\_

Plani teknik i korrjes referencë: \_\_\_\_\_ (bashkëngjitur)

Pemët e miratuara (numrat e etiketave/speciet/ thellësia e sipërfaqes /m<sup>3</sup> e vlerësuar):

1) Etiketë\_\_ Speciet\_\_ DBH\_\_ m<sup>3</sup>\_\_

Rrugët e transportit: \_\_\_\_\_

Ndarja e të ardhurave: \_\_\_\_\_

Nënshkrimet: Rojtar \_\_ Përfaqësues i RAPA-s \_\_ Kryetar i CFC-së \_\_

### C. Raporti i incidentit (shembull)

Data/ora: \_\_\_\_\_ Vendndodhja (GPS): \_\_\_\_\_

Raportuesi: \_\_\_\_\_ Lloji : (prerje e paligjshme e pyjeve / zjarrvënie / gjueti e paligjshme / tjetër)

Përshkrim i shkurtër: \_\_\_\_\_

Provat e mbledhura: (foto, etiketa, emra dëshmitarësh) \_\_\_\_\_

Veprim i menjëhershëm i ndërmarrë: \_\_\_\_\_

Ndjekja e caktuar për: \_\_\_\_\_ Afati i fundit : \_\_\_\_\_

## 18. Proces i sugjeruar për të vendosur këto rregulla me komunitetet (hap pas hapi)

- Mblidhni një takim me shumë palë të interesuara (udhëheqës të komunitetit, Autoriteti i Parkut, bashkia, OJQ-të). Prezantoni një plan zonimi dhe menaxhimi.
- Zgjedh ose konfirmon Komitetin Pyjor të Komunitetit dhe regjistron mandatin e tij.
- Hartoni së bashku zonat pyjore të komunitetit që përdoren çdo vit (3–6 muaj).
- Mbështetje teknike për inventarin nga stafi i RAPA-s / OJQ-ja.
- Finalizoni planin vjetor, nënshkruani Memorandumin e Mirëkuptimit me Autoritetin e Parkut dhe filloni një vit pilot me monitorim.
- Rishikimi vjetor dhe ndryshimet adaptive.

## 19. Mekanizmat Financiarë

- Tarifa të vogla përdorimi dhe të ardhura nga druri (si më sipër).
- Grante/partneritete: Projektet PONT, DBU, Iniciativa e Pyjeve Veriore dhe donatorë të tjerë ndërkombëtarë kanë mbështetur projektet e rajonit të Korabit — këto janë burime të mundshme për ndërtimin fillestar të kapaciteteve, pajisjet dhe financimin e restaurimit.

## 20. Lista e Kontrollit të Praktikave të Mira

- Plan i Vjetor i Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur ekziston dhe është miratuar nga Autoriteti i Parkut.
- Hartat dhe kufijtë e GPS-it u regjistruan.
- Të gjitha korrjet kanë leje dhe etiketa.
- Të dhënat e monitorimit tremujor të azhurnuara.
- Llogaritë e Fondit Komunitar auditohen çdo vit.
- Lista dhe pajisjet e reagimit ndaj zjarreve janë funksionale para sezonit të zjarreve.
- Takim vjetor i komunitetit për të shqyrtuar performancën dhe buxhetet.

## 21. Çfarë duhet bërë nëse zbulohen prerje të paligjshme të pyjeve ose shkelje të rënda?

- Regjistro incidentin (përdor Raportin e Incidentit). Mbledh prova (foto, numra etiketash, deklarata dëshmitarësh).
- Njoftoni menjëherë përfaqësuesit e Autoritetit të Parkut dhe RAPA-s.
- Nëse është e sigurt, CFC-ja duhet t'i pezullojë shkelësit dhe të konfiskojë mjetet/drurin derisa të mbërrijnë autoritetet. Mos përdorni dhunë.
- Autoriteti i Parkut fillon procedurat ligjore; komuniteti mund të kërkojë sanksione lokale për anëtarët e komunitetit të tij.